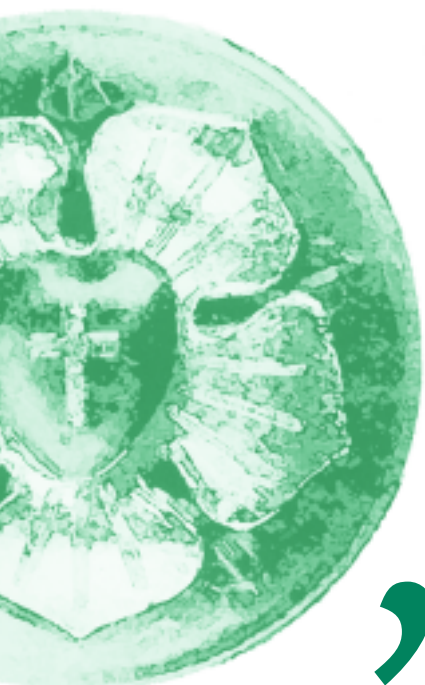

LUTHERSK KIRKETIDENDE

INNHOLD

Den tolvte biskop og det kirkelige demokrati /
Adventsøndagene i forslaget til ny tekstbok -
Del 1 / Fra bokfronten / Fra bispedømme-
rådene og Kirkedepartementet

SØNDAGSTEKSTEN

Allehelgensdag - Ernst-Modest Herdieckerhoff

25. søndag etter pinse - Hilde Barsnes

Siste søndag i kyrkjeåret, Domssundagen - Tore Skjæveland

Det var naivt å tro at politikerne så lett ville
abdisere i forhold til spørsmål som det fort-
satt hører til deres mandat å bestemme.

Den tolvte biskop og det kirkelige demokrati

Da Olav Engelbrektson en vårdag i 1537 seilte ut Trondheimsfjorden på vei mot Nederland, betydde det slutten for erkebispesetet i Nidaros, opprettet nesten 400 år tidligere. Fra å være

en kirkeprovins underlagt pave stolen i Roma kom den norske kirken til å bli underlagt det kongelige kirkestyre i København.

I de nesten 500 år som er gått siden den

gang, har kirken hatt Kongen som sitt formelle overhode. Selv om denne makten i dag utøves av regjeringen, har også Kongen personlig fortsatt en representativ rolle, noe som bl.a. kommer til uttrykk ved hans deltakelse ved bispevisgler. Selv om mye blir som før også etter at kirkeforliket er gjennomført fra 2013, blir utviklingen av det kongelige kirkestyret en markant forandring i kirkeordningen. I fremtiden vil det statskirkelige elementet i kirkeordningen først og fremst bli ivaretatt gjennom Stortingets rolle som lovgiver og bevillende myndighet.

Bortfallet av Kongens kirkestyre reiser en rekke spørsmål for en fremtidig kirkeordning. Den "geistlige linje" i kirken har tradisjonelt vært forankret i biskopers og presters rolle som "Kongens menn".

Det er neppe noen tvil om at Kirkemøtet i en fremtidig kirkeordning vil være Den norske kirkes øverste organ. Likevel gjenstår det en rekke spørsmål å avklare, ikke minst når det gjelder forholdet mellom det nasjonale, regionale og lokale nivået i kirkestrukturen. Et annet spørsmål som må avklares, er hvor selvstendig den geistlige linjen i kirken skal være i framtiden. Det handler bl.a. om forholdet mellom Kirkemøtet og Bispemøtet på nasjonalt nivå. Et annet spørsmål er spørsmålet om hvem som utad og innad fremstår som kirkens øverste representative leder.

I stedet for å vente på en avklaring i rammen av en helhetlig kirkeordning har man gjennom vedtaket om å opprette et tolvtte bispeembete begynt å legge noen byggesteiner – uten helt å vite hvor de passer inn i det som kommer. I realiteten har man dermed også redusert sin fremtidige valgfrihet.

Gjennom behandlingen fikk saken riktignok langt større dimensjoner enn man hadde lagt opp til. Mens man fra Bispemøtet primært forsto saken som en forsterkning av dagens preses-funksjon, ble den gjennom den politiske behandlingen tillagt en langt større symbolsk og reell betydning. Det kom ikke minst til uttrykk gjennom lokaliseringsdebatten som endte opp med vedtaket om at det nye presesembetet skal lokaliseres til Trondheim.

Selv møtte jeg denne saken for første gang som medlem av arbeidsgruppen som utredet det kirkelige demokrati (Bakkevig II). Underveis i arbeidet dukket forslaget om en styrking av presesfunksjonen opp. Ikke i alle i utvalget var like overbevist om at et slikt tiltak var en naturlig del av en demokratireform, men i den endelige innstillingen kom det inn en kort merknad om at et tolvtte bispeembete er noe som "kan vurderes" ("Styrket demokrati i Den norske kirke", pkt. 5.3).

I ettertid ble denne merkningen utnyttet for alt det den var verdt – og vel så det. Ved siden av de rent praktiske argumentene med den urimelige arbeidsbelastningen for preses viser også Bispemøtet til demokratiargumentet:

"Kirken har fått styrket sin demokratiske struktur. Av det følger at også Bispemøtet må styrkes" (BM 35/09). Hva et slikt argument innebærer, er likevel ikke uten videre

klart. At det nå er blitt så mye demokrati at embetslinjens mulighet for kontroll må sikres, er neppe poenget.

At det var nødvendig å gjøre noe med arbeidsbetingelsene for Bispemøtets preses, er helt klart. På det nåværende tidspunkt hadde det etter mitt skjønn likevel vært mulig å finne løsninger som ikke innebar opprettelsen av et nytt bispeembete. En kunne f.eks. tenke seg ekstra ressurser til å avlaste domprosten i preses' bispedømme, slik at domprosten i større grad kunne fungere som biskopens vikar.

Mens man fra Bispemøtets og Kirkerådets side i stor grad forstod dette som en praktisk og administrativ reform, ble den gjennom den politiske behandlingen tillagt langt flere dimensjoner. Etter min mening fremstår det som naivt å tro at man kunne fremme en slik sak uten at denne type spørsmål ville komme på banen. Det var også naivt å forestille seg at politikerne så lett ville abdisere i forhold til spørsmål som det fortsatt hører til deres mandat å bestemme. Fra sentralt kirkelig hold syntes man i for stor grad å forskuttere en reform som enda ikke er gjennomført. Etter min mening hadde man vært best tjent med at denne saken hadde vært utsatt til etter endrede

relasjoner mellom stat og kirke.

Ekstra paradoksalt er det at kirken ble overkjørt ikke bare i lokalisering, men også i spørsmålet om hvordan utnevningen skal skje. Mens man hadde tenkt seg en ordning der regjeringen utnevnte den kandidat man fikk seg forelagt, har man endt opp med en ordning der regjeringen kan velge mellom tre forslag. Med bare elleve valgbare kandidater gir dette politikerne større innflytelse på kirkens ledelse enn de har hatt på lenge. At dette skjer rett for man ifølge kirkeforliket gir fra seg utnevningmyndigheten, viser at politikerne vet å benytte makten så lenge de har den.

At man fra kirkelig hold i denne saken fikk så dårlig gjennomslag for sine standpunkter, skyldes etter mitt skjønn at man undervurderte de symbolske sidene ved saken. Mens man fra politisk hold forstod å utnytte disse dimensjonene, argumenterte kirkeledelsen ensidig praktisk og pragmatisk. Mens politikerne argumenterte som om man skulle få en erkebiskop, snakket man fra kirkelig hold som om det nærmest handlet om en kontorbiskop. I konkurransen mellom Nidarosdomen og et kontorbygg i Oslo sentrum var utfallet nærmest gitt.

Fra å være en sak som skulle bedre arbeidsbetingelsene for Bispemøtets preses, har dette blitt en sak med større konsekvenser for den fremtidige kirkeordning enn det man hadde tenkt seg. Formelt er det er naturligvis ingenting i veien for å ta opp lokaliseringsspørsmålet på nytt etter 2013, men det er neppe verken enkelt eller klokt.

Det denne saken har vist, er at man fra kirkelig hold ofte undervurderer den status og de forestillinger som i det norske samfunnet knytter seg til bisperollen. Politikerne er her ikke annet enn representanter for gjengs oppfatninger og forestillinger. Om man snakker aldri så høyt om det kirkelige demokrati, er det biskopene man i praksis oppfatter som kirkens fremste ledere.

Jeg fikk selv en praktisk demonstrasjon av dette da jeg i egenskap av bispedømmerådsleder sammen med biskopen deltok i et møte med en gruppe stortingspolitikere. I utgangspunktet hadde jeg en forestilling om at politi-

kerne primært ville henvende seg til meg som valgt kirkepolitiker – oss folkevalgte imellom, så å si. Erfaringen var imidlertid at det var biskopen som fikk det meste av oppmerksomheten, gjerne i form av spørsmål formulert i tredje person: "Hva mener biskopen om...?"

Heller enn å beklage den posisjon som biskopene har i det allmenne rom, bør kirken reflektere over hvordan den kan utnyttes på en konstruktiv måte – i tjeneste for evangeliet. Det presesembete som nå blir opprettet, vil etter alt å dømme både formelt og reelt bli Den norske kirkes øverste leder i årene som kommer. Det handler altså ikke bare om å lede et bispekollegium, men om å fylle noe av den plass som blir ledig når Kongen ikke lenger er kirkens overhode. Spørsmålet blir da hvordan en rolle som Den norske kirkes fremste leder skal utformes. Med den ordning som nå avtegner seg,

får vi en modell som ligner svært mye på den man har i Sverige og Finland. Spørsmålet om "erkebiskop" er den mest sakssvarende tittel for en slik stilling, må derfor være blant de spørsmål som må drøftes.

Et vel så viktig spørsmål er forholdet mellom preses og det kirkelige demokrati. Uansett hvilke ordninger som velges, er det viktig at vi får en enhetlig kirkeledelse, og at denne er demokratisk forankret i menighetene. En struktur som legger opp til to maktsentra som kniver om innflytelse må for all del unngås. En løsning som kan overveies, er den man har i Sverige og Finland, der erkebiskopen også er leder i det som tilsvarer Kirkerådet. Å skulle lede Kirkerådet ville bety at man hele tiden må forholde seg til, og være forpliktet på, de valgte organene. En ordning der den ledende biskop blir utnevnt gjennom en bred kirkelig valgprosess, vil også gi selve presesembetet en demokratisk forankring.

Spørsmålet blir hvordan en rolle som Den norske kirkes fremste leder skal utformes.

HARALD HEGSTAD
harald.hegstad@mf.no

Adventsøndagene i forslaget til ny tekstbok

Med hovedvekt på evangelietekstene

Del 1: De to første adventssøndagene

BIRGER H. FOSSUM, SOKNEPREST I TRØGSTAD OG BÅSTAD

1. søndag i advent

I adventstiden forbereder kirken seg til å feire Herrens komme (*adventus av advenire*: "komme til stede"). Jesu inntog i Jerusalem (Matt 21,1ff) og Jesu tiltredelsestale i synagogen i Nasaret (Luk 4,16ff) er kjente og kjære tekster på 1. adv. Særlig Matt 21 har en lang historie på dagen; teksten finnes på 1. adv. i *Karl den Stores homiliar* (heretter: *Hom.* Kilde: Nebe, A: Die evangelischen Perikopen des Kirchenjahres, Wiesbaden I 1886, heretter: Nebe) fra slutten av 700-tallet (Nebe:102).

Bernold av Konstans (1054-1100) forteller at noen på 1. adv. leser Mark 1,1ff ("*Her begynner evangeliet om Jesus Kristus, Guds Sønn.*"), men han fortsetter: "Få er enige i det. Vi leser etter gammel skikk *Da de nærmet seg byen* [= Matt 21,1ff]." (Kilde: *Ordo Nidarosiensis Ecclesiae*, editus cura Lilly Gierløw, Oslo 1968:133n, heretter: *Ordo*)

Missale Nidarosiensis (heretter: *MissNid.* Kilde: *Ordo*) fra 1519 angir Matt 21,1ff som evangelium for dagen, men har alternativt Mark 1,1ff.

Luther har Matt 21,1ff på 1. adv. (Kilde: *Perikopen. Gestalt und Wandel der gottesdienstlichen Bibelgebrauchs*, Hamburg 1978, heretter:

Perikopen). Slik er det også i *Palladius'* danske alterbok fra 1556 (heretter: *Pall.* Kilde: *Engelsdorf, C. T.* Liturgiens eller Alterbogens og Kirkeritualets Historie i Danmark, Kjøbenhavn 1840, heretter: *Engelsdorf*).

I *Missale Romanum* (heretter: *MissRom.* Kilde: *Perikopen*) fra 1570 har 1. adv. Luk 21,25-33 ("*Det skal vise seg tegn i sol, måne og stjerner*"). Det er evangeliet for 2. adv. hos *Hom.*, *MissNid* og *Luther*. Den romersk-katolske kirke skjøv ut 1. adv. slik den er både i *MissNid* og hos *Luther*: En hentet inn neste søndags evg. (Luk 21,25ff) til 1. adv. Det påvirker også de øvrige tekstene både i *MissRom* og i nyere tekstordninger, som vi skal se.

Med Matt 21,1ff bibeholdt som åpning på kirkeåret fikk adventstiden i de lutherske kirkene et lysere og festligere preg enn i romerkirken. Salmen "Gjør døren høy" (Weissel 1642) er et eksempel på en *protestantisk* adventstradisjon - advent med glede og forventning.

Økumenisk utblikk

I våre dager er Matt 21,1ff på vikende front i de protestantiske kirkene. Teksten er ikke med i *Revised Common Lectionry* 1994 (heretter: RCL),

som i utgangspunktet bygger på *Common Lectionary* fra 1983, igjen basert på en revidert utgave av *MissRom* fra 1969. RCL tas nå i bruk i stadig flere kirker, også de lutherske. Her er Matt 24,36-40 ("*Men den dagen og timen kjenner ingen*") om endetidstegnene evangelium på 1. adv. Rom 13,11-14 er like fullt felles på 1. adv. for RCL, den nyeste forslaget til tekstbok i vår kirke (heretter: TB2010) og alle perikopesystemer jeg har funnet.

Den anglikanske *Common Worship* (heretter: CW) fra 2000 har 3 årganger tekster basert på RCL, men hver årgang har flere tekster i tillegg til RCL, i alt om lag 10 for hver søn- og helligdag. På 1. adv. finner vi Matt 21,1ff i årgang B på dagens "Second service" (CW s. 542). Inntogsmotivet på 1. adv. finnes altså stadig, men på en mer beskjeden plass.

Situasjonen er imidlertid annerledes i våre nordiske, lutherske søsterkirker, som har valgt å bygge opp sine eget tekstutvalg, uavhengig av RCL. Sammenfallet på 1. adv. mellom TB2010 og den nye, svenske evangelieboken av 2002 (heretter: SEB) gjelder for 6 av de 9 tekster i SEB, den danske tekstboken fra 1992 (heretter: DEB) har 6 tekster for dagen og 4 av dem felles med TB2010. Den finske evangelieboken fra 1999 (heretter: FEB) har 9 tekster for dagen; 3 tekster er så å si sammenfallende med F2010; ytterligere to er parallelltekster til Matt 21,1ff. *De to evangelietekstene om Jesu inntog i Jerusalem og "tiltredelsestalen" i Nasaret på 1. adv. framstår altså mer og mer som særegne for den nordiske, lutherske adventstiden. Det er i de nordiske kirkene en kan finne tilsvarende tekster som i TB2010. Bare Rom 13,11-14 er felles for begge adventstradisjoner på 1. adv.*

Forslaget til ny tekstbok

Evg. I (Matt 21,1ff) og II (Luk 4,16ff) fra *Kirkeårets tekster*, 1977 og senere (heretter: TB1977) er beholdt, Matt 21 er utvidet med v 10 og 11.

Textboken skal nå heldigvis igjen ha tre teksttrekker. Siden adventstiden er bygget opp over et tema: *komme, ankomst*, var både inntoget i Jerusalem (I) og tiltredelsestalen i Nasaret (II) velegnet for 1. adv. Hva er valgt som dagens tredje evangelietekst?

En mulighet er tilleggsteksten fra 1977: Joh 18,33-37 ("Er du jødernes konge?"), som også var

Ev II i Tekstboken av 1918 (heretter: TB1918). TB2010 har imidlertid Matt 21,10-17 med stikkordene "Inntoget i Jerusalem og barna." Perikopen er sammensatt: V 12-13 forteller om den såkalte "tempelrenselsen"; v 14 er en samleberetning om helbredelser; *barna i templet* nevnes i v 15-16. Barnas lovsang korresponderer med den ene av III. rekkes øvrige tekster, Jes 12, men ikke særlig med den andre, Åp 3.

TB2010 er tilsynelatende alene om å ha denne perikopen på 1. adv. DEB har to tekstrekker (med hhv. Matt 21 og Luk 4), SEB har Matt 21,1ff som lesetekst i alle tre rekker, med Joh 18,33-37 og Luk 4,16ff som alternative pretekster i hhv. II. og III. rekke. FEB har Markus- og Lukas-parallellene til Matt 21,1ff i II. og III. årgang.

Det nye evg III i TB2010 er kanskje valgt med tanke på temaet "barn og glede i Guds hus", jfr. "Lys våken" på natten til 1. adv. Det er ikke noe dårlig adventsmotiv, men en må betenke de omgivelser *hele teksten* (v 10-17) vil få på 1. adv. "Renselsen av templet" er *tekstens* hovedsak framfor barnas jubel, men er bare én omstendighet i forhold til *dagens* hovedtema. På bakgrunn av debatten om kunstneres julekonserter kan Matt 21,12-13 bli en spennende homiletisk oppgave. Teksten passer ulike mye bedre på palmesøndag der den da også er Fortellingstekst i TB2010. "Renselsen av templet" er framfor alt et forsvarel om at ofringene, templets sentrale funksjon, skal opphøre ved Jesu død. Det er et påskemotiv.

TB2010 har et godt utvalg GT-tekster. Fra TB1977 er Salme 24 (Gjør døren høy!) beholdt og erstatter Jes 62 (Hjem fra atspredelsen) i I. rekke.

II. rekke har Jes 61,1-3 ("*Herrens Ånd er over meg*") - den var T (illeggstekst) i 1977, teksten er et naturlig motstykke til dagens evg.

III. rekke har Jes 12,1-6 - tidligere T på dagen. Epistelen i I. rekke er Rom 13,11-12 ("*Dere vet hvilken tid det når er.*") som i *Hom, MissNid, Luther, MissRom, Pall*, TB1918 og TB1977 samt våre nordiske søsterkirker og årgang A i RCL. Teksten er kjent fra Augustins omvendelsehistorie ("*Ta og les!*") og vel verd å bevare og markere som en felles arv for mange kirkesamfunn på dagen.

II. rekke har Åp 5,1ff (Boken med de syv segl), som i 1977, og som SEB.

III. rekke har Åp 3,19-20 (Se, jeg står for døren og banker) som SEB og FEB.

Som poetisk tekst er valgt Salme 80,2/3b/4 Sak 9,9a, som vi har en begynnelse til i NoS 906. Den er interessant nok også tekst i CRL årgang B og altså et økumenisk felleseie.

Som fortellingstekst er valgt Matt 21,1-17 (Inntoget i Jerusalem og barna). Med denne videre avgrensningen vil helhetsinntrykket av teksten trolig svare bedre til stikkordene som er satt opp. *Jeg foreslår likevel å gjeninnføre Mark 1,14-15 eller Joh 18,33-37 som ev III, eller å redusere Matt 21,10-17 til Matt 21,14-17. For øvrig mener jeg tekstutvalget for 1. adv. er godt.*

2. søndag i advent

Den 2. adventsøndagen er Kristi gjenkomst søndag. *Hom, MissNid, Luther, Book of Common Prayer* (heretter: BCP), *Pall*, TB1918 og TB1977 har Luk 21,25-33 ("*Det skal vise seg tegn*") på 2. adv. Det har gjort dagen nokså lik siste søndag i kirkeåret (domssøndagen), noe som har vært kjent som en vanskelighet. Biskop Berggrav skrev i 1947:

"Adventspreget må få komme klart fram til forskjell fra eller iallfall så vidt mulig uavhengig av domspreget. Adventsbetoningen skulle markere den glade forventning." (Berggrav, Eivind: *Tider og tekster*, Oslo 1947:37, heretter: *Berggrav*).

Ved revisjonen av tekstboken har en tydelig villet beholde dagens tema, men endre dagens grunntone:

"På 2. søndag i adventstiden legges vekten mer på Kristi komme, enn på «de siste tider» slik de nåværende tekster gjør. Evangelietekstene gjør det tydelig at det er noe godt å håpe på, og tekstvalgene kan også knyttes til fred og rettferdighet og det særnorske med utdelingen av Nobels fredspris 10. desember." (Høringsdokument 2008:45)

"2. søndag i advent er endra for å konsentrere tekstane om døyparen Johannes i adventstida til 3. søndag." (Innl. på nettutgaven av utkast 2010:11)

Det siste er feil! 2. adv. er ikke endret for å konsentrere Johannes-tekstene, men av helt andre grunner. Johannes-tekstene er samlet på 3. adv. for å frigjøre 4. adv. til et helt nytt innhold; se del 2 (i neste nr. av LK).

Økumenisk utblikk

MissRom - som skyver ut vår 1. adv. - har på 2. adv. tekstene om Jesus og Døperen fra Matt 11, som hos oss finnes på 3. adv. RCL følger *MissRom* og har på 2. adv. de synoptiske tekstene om Døperen Johannes som står fram, i årgang A: Matt 3,1-12, i årgang B: Mark 1,1-8a og i årgang C: Luk 3,1-6.

SEB har som vi Luk 21 ("*Det skal vise seg tegn*") i 1. årgang, i 2. Matt 13,31-34 (Sennepskornet og surdeigen) og i 3. Mark 1,14-15 (Jesus står fram i Galilea).

DEB har to endetidstekster på dagen: Luk 21 ("*Det skal vise seg tegn*") og Matt 25 (Brudepikene).

FEB har i sine tre årganger hhv. Luk 21 (Tegnene), Luk 12,35-40 (Vær rede) og Luk 17,20-24 (Når kommer Guds rike?). Alt i alt er det få tekster TB2010 har felles med andre perikopesystemer.

Forslaget til ny tekstbok

Det gamle evangeliet på dagen har *den vakt-somme forventning* som tema. 2. adv. er betydelig endret i forhold til TB1977/TB1918. Av dagens 11 tekster fra 1977 ble bare én, Luk 21, beholdt som Evg II i F2008, men med ny avgrensning: v 25-26 om "tegn i sol og måne" og "redsel og gru" er tatt bort, mens oppfordringen til å våke (v 34-36) er lagt til, og "nye Luk 21" er plassert i II. rekke. I TB2010 er dessuten Hebr 10 kommet tilbake fra TB1977; det er på 2. adv. den eneste endringen fra F2008 til TB2010.

Evg I, Joh 14,1-4 ("*La ikke hjertet bli grepet av angst*") var nytt på dagen i 2008, og da som Evg III. i TB1918 var dette ev III på 3. søndag etter påske. I 1977 ble det ev II, og i TB2010 er det stadig ev II på denne søndagen. På 2. adv. leser TB2010 om at Jesus går i forveien for oss og vil komme tilbake og ta oss til seg. Hovedtemaet i I. rekke er dermed endret fra den vakt-somme forventning til den glade forventning.

Som Evg III har TB2010 Joh 16,21-24 ("*Når en kvinne skal føde*"). Det var nytt på 2. adv. i F2008. I TB1977 inngikk Joh 16,21-24 i Evg I på 3. og 5. sønd. e. påske. Teksten er en billedtale om fødsel, m.a.o. spesifikt fra kvinners liv. I 2008 var Joh 16 Ev I, men i 2010 Ev III.

GT-tekstene er nye, likeså to episteltekster.

GT I er Salme 33,18-22, i TB1977 på Olavs-dagen, men bedre på 1. adv.

GT II Salme 65,17-19, i TB1977 på Siste sønd. i kirkeåret

GT III: Jes 2,1-5: *Herrens fjell i de siste dager*, i TB1977 på Søndag etter jul.

Som poetisk tekst er valgt Salme 85,10-12+14, som tilsvarer dagens salme i RCL.

Som fortellertekst er valgt Joh 14,1-6.

Vårt tradisjonelle tekstutvalg på 2. adv. svarte i noen grad til tekstene for 1. adv. i RCL. Av dem er det er 2 i TB2010 på 2. adv. (Jes 2 og Luk 21). Av tekstene for 2. adv. i RCL er ingen TB2010. Den tyske lutherske tekstordningen fra 1977 har for 2. adv. kun Luk 21 felles med TB2010 på dagen. Også i forhold til de øvrige nordiske kirkene er situasjonen den samme: TB2010 har 2 tekster felles med SEB, 1 felles med DEB og 2 felles med FEB.

TB2010 går altså sin egen vei på denne søndagen. Dagen framstår som en ny og annerledes søndag med tema om Jesu gjenkomst, nå i hovedsak med den glade forventningens fortegn. Av de 9 ordinære tekstene er likevel bare en helt ny i TB (Hebr 6). Den nye adventsøndagen er laget ved å hente tekster fra andre dager.

I Landstads rev. (1924) er "Dommens dag med vredes torden" (nr. 90) oppført på 2. adv. Berggrav kommenterte i 1947:

"Her er man inne på feil spor. Selvfølgelig skal adventen ha forventningspreget, men dens tekster skal ikke være fylt av gru."

(*Berggrav* 39.)

Har vi kommet på et bedre spor i 2010? Tiden vil vise det - på forhånd synes jeg den nye 2. adv. er for lik 4. sønd. i påsketiden. Det økumeniske argument som føres fram til forsvor for tekstvalget på andre søndager, er åpenbart ikke tillagt så stor vekt her.

Dagfinn Stærk (red) KYRILL AV JERUSALEM DÅPSKATEKESER

I vår nye serie Vitnesbyrd fra kirkefedrene henter vi fram tekster som ble utgitt i det 19-bind store verket Vidnesbyrd fra Kirkefædrene i tidsrommet 1880-1897 på Mallings Boghandels Forlag.

Denne første boken inneholder dåpsundervisningen som biskop Kyrill av Jerusalem holdt i siste halvdel av 300-tallet, en klassiker innen oldkirkens dåpstekster, samt en presentasjon av denne farge-rike biskopen som igjen gjorde Jerusalem til et kirkelig kraftsenter.

Kr 178,-

FRA BOKFRONTEN

Religion i dagens Norge: Mellom sekularisering og sakralisering

Universitetsforlaget 2010

Ulla Schmidt og Pål Ketil Botvar (red)

Er du blant dem som har en aning om at det religiøse landskapet i Norge har endret seg de siste tjue årene? Har du lyst å vite litt om hva som har endret seg, og ikke bare *synse* mer og mindre fritt på grunnlag av egne erfaringer, avisoppslag, tv-innslag og ukebladartikler? Tror du at innsikter fra ulike fagdisipliner kan være til hjelp for å forstå religion i dagens Norge?

I så fall bør du ikke bare kjøpe, men *lese* boka som ifølge Universitetsforlaget selv er skrevet av noen av landets fremste religionsforskere. Jeg tror dem - kanskje først og fremst fordi forskerne evner å formidle sin forskning på en forståelig og interessant måte. Dette er en fagbok å forstå seg på. Forfatterne presenterer sine anliggender og problemstillinger på en måte som gjør en nysgjerrig på å vite mer. Hvordan tegner de opp det religiøse landskapet? Hvilke perspektiver er det de drar frem; hvilke forklaringer mener de å kunne gi?

Det er datamaterialet fra den internasjonale spørreundersøkelsen om religion 2008 som er utgangspunktet for artikkelsamlingen. Dette er del av en årlig internasjonal datainnsamling, og religion var hovedtema i 1991, 1998 og 2008. I denne artikkelsamlingen drar forskerne tråder tilbake til 1991 og gir oss dermed et bilde av

den utviklingen som har funnet sted siden den gang. Det gjør at det blir spennende lesning; bildet av i dag tegnes på bakgrunn av slik det var i går. Religion forklares ikke uavhengig av andre faktorer, men sees i sammenheng med den generelle samfunnsutviklingen.

Bokas tolv relativt korte kapitler gjør den enkel å lese, men den gir heldigvis ingen enkle svar. Snarere betones behovet for et mangfold av teoriperspektiver når man taler om samtidsreligion. I avslutningskapitlet - som man like gjerne kan lese som et introduksjonskapittel, spør Ulla Schmidt: "Religion i dagens Norge: sekularisert? privatisert? pluralisert?" Her oppsummerer hun de store underliggende problemstillingene som har gått som en rød tråd gjennom hele boken. Norge er blant de mest sekulariserte land i verden, men om det er det mye å si.

I forbindelse med trosopplæringsreformen het det "bare den kirke som overleverer, overlever" (NOU 2000:26). I sin artikkel om religiøs trading i Norge, drøfter Ida Marie Høeg religiøs overlevering blant annet knyttet til kjønn og alder. Fra et kirkelig ståsted er hennes artikkel ikke bare interessant; den er også tankevekkende. Her drøftes 68-genera-

sjonens betydning i forhold til den nyere kristne traderingshistorie, og på hvilke måter kjønn spiller en rolle i forhold til kristen aktivitet og praksis. Artikkelen bekrefter at oppveksten har stor betydning hva angår kirkelig tilhørighet og gudstro som voksen.

Det er mulig å henge seg opp i enkelte detaljer som angår noen av beskrivelsene og forklaringene. Et av stedene finner jeg i kapitlet "Mot en alternativreligiøs revolusjon?". Der vises det til britene Paul Heelas og Linda Woodheads term *life-as-religion* hvor oppmerksomheten rettes mot *subjective life*. I den sammenheng påstås det at "i og med at etablert (kristen) religion er en del av de tradisjoner vi må forholde oss til som borgere av et samfunn, er det mulig å slutte seg til disse idealene uten først å gjennomgå noen dyp indre bevisstgjøringsprosess. Det er derfor vekten på den subjektive dimensjonen blir så avgjørende for å få frem forskjellen mellom de to religionsformene." Dette har mye for seg, men er ikke bildet mer komplekst sett på bakgrunn av den pietistiske tradisjonen vi har i Norge, hvor det nettopp er det "å ta personlig stilling" som har vært det religiøse imperativet? Jeg skulle ønske forfatterne hadde problematisert dette litt mer i forhold til norsk kontekst før de gikk videre i sin analyse.

Det er mange bidragsytere i boka. De to redaktørene Ulla Schmidt og Pål Ketil Botvar har fått med seg Olaf Aagedal (KIFO), Ida Marie Høeg (KIFO), Pål Repstad (UiA), Jan-Olav Henriksen (MF), Knut Lundby (UiO) og May-Linda Magnussen (UiA). Foruten de to nevnte artiklene om hvorvidt Norge går mot en alternativreligiøs revolusjon, og om religiøs trading som tema, drøftes endringer i nordmenns religiøse liv, hvorvidt Norge er et pluralistisk samfunn, om det foregår en regionalisering av norsk religiøsitet, om religionens plass og betydning i offentligheten, om medier som ressurs for religion, hvorvidt det er nye sammenhenger mellom religion, etikk og moral, forholdet mellom likestilling og religion, og nye lystenningspraksiser.

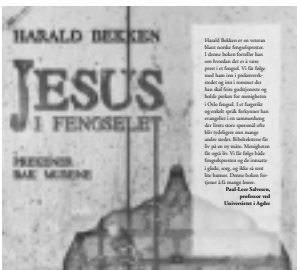
Boka bærer for øvrig preg av at forskerne har møttes og kommentert hverandres arbeider. Den bærer også preg av at de har hatt et spennende materiale å arbeide med. Slik framstår den som en helhetlig framstilling og ikke som en tilfeldig artikkelsamling. Det er å håpe at mange vil finne den nyttig og interessant i relasjon til egne erfaringer og refleksjoner knyttet til religion i dagens Norge. God leselyst og god opplysningstid!

Turid Skorpe Lannem

Harald Bekken

JESUS I FENGSELET

Prekener bak murene

"En preakensamling som burde være pensum for alle forkynnere! I det hele tatt er dette en preakensamling både til oppbyggelse og inspirasjon, selv for den som aldri har satt sin fot innenfor et fengsel."

Per Eriksen i VL

Kr 278,-

Luther Forlag

Besøk oss på: www.lutherforlag.no

Takk til medarbeidere som slutter.

I dette nummeret kommer de siste tekstgjennomgåelsene for innværende kirkeår, og med avslutningen av kirkeåret er det også to av våre medarbeidere som har bedt seg løst fra vervet som tekstskribenter i LK. Det er Silje Sørebø og Geir Sørebø. Vi takker for den tiden dere har stilt dere til rådighet, og for det dere har bidradd med i de tekstgjennomgåelsene dere har levert, og vi ønsker dere lykke til med nye oppgaver og utfordringer.

SØNDAGSTEKSTEN

Ernst-Modest Herdieckerhoff, Hilde Barsnes og Tore Skjæveland

Allehelgensdag

7. november 2010

Matteus 5,13-16

Lesetekster: Jes 60,18-22; Hebr 12,1-3

1. "Nåde for alle":

Etter valget til nytt menighetsråd høsten 2009 ble det i Skårer - som i mange andre menigheter - satt i gang et arbeid med en visjon, strategi og virksomhetsplan. Menighetsrådet spurte: "Hva er det vi vil oppnå i løpet av perioden vi er valgt for? Hva vil vi prioritere?" Det ble laget et dokument på mange sider, og det meste vil nok før eller siden dele skjebne med mange andre kirkelige papirer og ende opp i et eller annet arkivskap. Det som derimot var spennende med hele prosessen, er selve visjonen, overskriften over det hele: "Nåde for alle."

Opprinnelig er en visjon et syn som en profet fikk direkte fra Gud. Esekiel sine visjoner er blant de mest kjente i Det gamle testamente, og i Det nye testamente er Åpenbaringsens bok én eneste stor visjon, et syn om en fremtid Gud har skapt for sine troende.

I dagligtalen har definisjonen av ordet imidlertid blitt utvidet og beskriver i dag fremtidstanker til en person, en organisasjon, et firma, en kirke. En visjon i den forstand mål-

bærer sentrale, viktige og høye verdier. Den som følger visjonen, vil ikke nødvendigvis oppnå den, men alltid ha noe å strekke seg til.

"Nåde for alle" er Skårer menighets visjon. Det betyr ikke at man noen gang vil klare å møte alle mennesker med nåde - vi er tross alt mennesker og syndere; vi gjør feil. Og som alle andre mennesker kan også vi bli styrt av sinne, egoisme eller fordommer. Likevel sier visjonen noe om at medarbeiderne bestreber seg på å møte alle mennesker med kjærlighet, med forståelse og uten fordommer. Visjonen gjør noe med vår selvforståelse; den utfordrer oss til refleksjon over oss selv og vårt eget arbeid som ansatte og frivillige medarbeidere. Den minner oss om hva som er kjernen i alt vi holder på med: Guds nåde for alle mennesker uavhengig av alder, kjønn, nasjonalitet, kulturell bakgrunn, helsetilstand, funksjonsnivå, legning eller tro. Nåden er og har alltid vært der; menighetens oppgave er å peke på den, og ikke forkludre den.

2. Bergpreken:

I sin helhet er Jesu bergpreken en programmatisk tale om loven og profetene i lys av det kommende Guds rike. Jesus fremstår både som Guds sønn og som menneskenes lærer. Mange forskjellige tema tas opp. Felles-

nevneren for alt - saligprisningene (5, 3-12), antiteser (5, 21-48), Fadervår (6, 7-15) og læresetninger (6,16-7,11) - er den sanne rettferdighet, for den er Guds mål med hele frelsesprosjektet. Men først begynner Bergpreken med to visjoner - én om fremtiden i møte med Gud (saligprisningene 5,1-12), og så om menigheteten (5,13-16).

Saligprisningene handler om det som vi fremdeles oppfatter som en drøm, at alle sørgende blir trøstet, at alle sår blir leget, at verken krig eller terrorisme truer, at fattigdom er beseiret, at det finnes et svar på alle åpne spørsmål. Med andre ord: at Gud er med dem som lider. Men så vet vi også at slik er det ikke. Hverdagen og nyhetene viser oss mange eksempler på det motsatte. Likevel hører vi i Bergpreken ord som gir håp, som gjør godt, og som får oss til å løfte blikket. Det føles som en drøm: en visjon i ordets opprinnelige forstand. Saligprisningene beskriver de troendes håp om en god og trygg fremtid med sin Gud.

Etter at leseren er blitt kjent med dette håpet, følger så en *visjon om menigheteten*.

3. Allehelgensdag:

Hele tiden har kirken hedret sine helgener, mennesker som på en spesiell måte har gitt troens frukter et ansikt. Det begynte med martyrene - den del av menigheteten som ikke sa fra seg troen under forfølgelse, men heller døde for det de trodde på. Martyrene sto fast ved kjærligheten til Kristus i øyeblikk da andre hadde forlatt sin frelser. Andre helgener har vist kjærlighet til medmenneskene: helbredet syke, gitt mat til fattige, trøst til fortvilte. Helgener viser omsorg overfor trengende.

Ordet "helgen" henger imidlertid sammen med ordet "hellig". Gjennom livene sine har helgener vist seg som hellige personer, som mennesker som gjennom ord og gjerning sto i et nært forhold til Gud. Men hvem er egentlig hellig? Til syvende og sist er bare den hellig, som er helliggjort av Gud. Sett på denne måten må alle mennesker som er helliggjort i dåpen, betraktes som helgener. Derfor kan Paulus omtale selv kranglete korintere som "helliget ved Kristus Jesus og kalt til å være hellige" (1 Kor 1,2). Å være helgen i den forstand betyr ikke at du er fri for feil og synd, men at Gud har vist sin kjærlighet overfor deg. Å være helgen

betyr at vi er tatt inn i et fellesskap av nåde og kjærlighet - Jesu Kristi kirke. Og han viser sin nåde til alle.

Allehelgensdag minner oss om vår status: Vi er hellige; vi tilhører de helliges samfunn - ikke fordi vi er flinke, kjekke eller vellykkete, men fordi Gud vil at slik skal det være. Derfor vil de troende alltid har en fremtid, uansett hvordan livet ser ut. Derfor kommer ikke døden til å ha det siste ordet; derfor trenger ikke sorgen å være uten trøst. I møte med livets realiteter, med smerte og død ser kirken på Allehelgensdag nærmere på sin egen fremtid, og evangeliet blir til trøst for dem som fremdeles lider under livets mørke sider.

4. "Dere er ..."

Hvem er nå det? "Dere" er alle som deler håpet som saligprisningene nettopp har gitt uttrykk for. Det er alle som stoler på evangeliet, alle som kjenner Jesu trøst i tunge øyeblikk, alle som Gud gjennom dåpen har blitt tatt inn i "de helliges samfunn".

"Dere er ..." inkluderer både den som gir trøst, og den som trenger trøst - som regel er vi begge deler. "Dere" snakker om den som fattig i ånden, og den som forkynner evangeliet i ord og gjerning - som regel tilhører vi begge disse gruppene samtidig. "Dere" omfatter alle som lider, og alle som lindrer smerte. "Dere" handler om syndere og rettferdige - og vi er begge deler samtidig - hele tiden. Det er sjelden at Jesus taler så direkte til menigheteten som akkurat i dette ordet "Dere er jordens salt; dere er verdens lys!"

5. Jordens Salt

Krydrer maten og gir smak - bare tenk deg usaltet fisk, brød eller pasta. Det smaker ikke. Men salt konserverer også, gjør at næringsmidler ikke blir bedrevet. Av salt fra Dødehavet lages det helseprodukter. Mennesker som har problemer med huden blir ofte bedre etter et bad i saltvann. Det er et uklart bilde Jesus bruker om menigheteten. Kanskje vi finner hovedpoenget i neste setning: det faktum nemlig at salt aldri mister evnen til å være salt. Salt kan forurenses og mistes i bakken, men det vil aldri miste sin egenskap. Engang salt - alltid salt. At salt mister sin kraft er ingen reell mulighet. Overført betyr det at du aldri vil

miste den status du ble satt inn i dåpen. Er du blitt Guds barn, vil du alltid forbli det. Er du salig, vil ingen kunne ta dette fra deg. Eller som Paulus sier det: Ingenting kan skille oss fra Guds kjærlighet (Rom 8), ikke sorg, ikke smerte eller død, ikke syndene våre heller, for de er sonet en gang for alle. Nåde er gitt til alle. Det er ikke vi som gjør oss selv til jordens salt. I utgangspunkt er det ikke forskjell mellom troende og andre mennesker. Påstanden om at vi er jordens salt, gir bare mening når Jesus sier det. Han gjør oss til jordens salt.

6. Verdens lys

Lys er synlig og kraftig. Selv rundt et lite stearinlys midt i et mørkt rom blir det lyst, og selv om det ikke lyser opp så mye, synes det likevel langveis fra. Lys er det nordboeren lengter etter når vinteren har vært lang og hard. Lys kan få vårt sinn til å stråle; det gir trøst og glede.

Nå som den mørke årstida har begynt, ser en mye lys i og rundt husene. Når det er kalt ute, formidler synet av lys både trygghet og varme.

I Jesus sin tid var det ikke så mye lys om natta som i dag. Men litt hadde de. I husene brant en liten oljelampe natta gjennom. Den gjorde at det gikk an å se gjenstander. Folk visste hvor de skulle gå for ikke å støte mot noe. Det gikk an å orientere seg i huset. Lys gjør at vi kjenner oss igjen og finner oss til rette. I et samfunn uten elektrisitet og kunstige lyskilder ble mørket ekstra tyngende. Det ga enda mer usikkerhet. Det er ikke rart at folk setter pris på lys. Var noen underveis, og mørket falt på, så vokste håpet når hus med lys dukket opp. Da var man nær målet, nær tryggheten.

Mørket kan også oppleves i overført betydning, når en er nødt til å forholde seg til smerte og sykdom, når samlivet er gått i stykker, når jobben ikke har bruk for deg lenger. Evangeliet forteller oss at verdien vår ikke er avhengig av prestasjonene våre eller graden av vellykkethet.

7. Kristus er verdens lys

Men for at det hele skal kunne fungere, er det viktig at menigheten samler seg rundt sin Herre. Vi må huske at det er han som er verdens lys i første omgang; vi kan bare bli det

dersom hans lys skinner på oss. Men får vi et glimt av hans lys, da kommer gode gjerninger av seg selv, og vi får del i enda mer tro, håp og kjærlighet. Akkurat som månen ikke lyser selv, men reflekterer solens lys for så å skinne selv, slik er også vi verdens lys når vi samler oss om Guds ord. Det betyr at når vi er samlet i hans navn - i en gudstjeneste eller under en minnestund for eksempel - da er vi jordens salt og verdens lys. Det er han som setter oss i denne tilstand av hellighet. Da kan vi få trøsten vi trenger, og så kan vi selv gi trøst til andre. På bakgrunn av dette betyr Jesu ord: Menigheten med alle sine sterke og svake sider er det svake lyset som må til for at verden ikke havner i mørket. Uten Jesu kirke hadde verden vært mørk. Men med Jesu menighet kan det bli "Nåde for alle".

ERNST-MODEST HERDIECKERHOFF
Sokneprest i Skårer

25. søndag etter pinse

14. november 2010

Lesetekster

Daniel 12, 1-3

1. Kor. 15, 42-49

Prekentekest

Joh. 6, 37-40

Og den som kommer til meg vil jeg aldri støte bort... og jeg skal reise han opp på den siste dag!

Døden - fiende eller håp? I møte med døden kjenner vi på maktesløshet og usikkerhet. Hva og hvordan? Døden er en fiende som gjør slutt på livet her på jorden, og som skiller oss fra mennesker vi er glad i, som skaper savn og sorg og er kjærlighetens smertefulle ansikt. Jesus kommer til oss, og han kommer med forsikringer, trøst og håp. Frykt ikke... dere er mine, alle dere som kommer til meg, og jeg skal reise dere opp på den siste dag!

Det er alvor og håp som møter oss mot slutten av kirkeåret! Livene våre består for oss

alle av handlinger og valg vi skulle ønske var utgjort. Slik sett kan vi kjennes oss usikre og redde i forhold til døden og en himmelsk dom. Vi minnes på hvor sterkt vi trenger Jesu tilgivelse i våre liv, som gir trøst og som driver frykten ut. La både ansvar for våre og andres liv, vår avhengighet av Jesus og vårt håp få prege denne søndagen! Jeg tror vi trenger å bli minnet om sammenhengen sterkere enn noen gang, da vi gjerne blir litt redde for å trekke frem alvoret, i frykt for at noen skal bli hengende fast i det. Men alvoret og ansvaret er det også gjør håpet vårt sterkere!

Jesus livets Gud

Sammenhengen denne teksten står i, er viktig. Den er midt inni Johannes sin fortelling om Jesus som Guds brød som kommer ned fra himmelen for å gi verden liv. Folket sier: Herre, gi oss alltid dette brødet. Jesus svarer: Jeg er livets brød. Den som kommer til meg, skal ikke hunge, og den som tror på meg, skal aldri tørste. Så kommer vår tekst, og den fortsetter i vers 41 med jødernes murring over at han er da Josefs sønn; hvordan kan han si at han er fra himmelen? Vers 41 plukker opp fra vers 30, med spørsmålet fra folket: "Hvilket tegn gjør du, så vi kan se det og tro på deg?" Hva vil du gjøre? Teksten peker også fremover på den separasjonen som kommer; bare de som Faderen gir, kommer til Jesus, og ingen av dem skal bli støtt bort. De som da blir provosert og går bort, er derfor ikke blant dem som Faderen gir. Jesus støter aldri bort de som kommer til han, i motsetning til jødene som vil ekskludere dem som tror på Jesus fra synagogen. (9,34-35) Denne teksten har også en sammenheng med Joh 5,24-30 om Jesus som veien til evig liv.

Vers 40 - "reise ham opp på den siste dag": Dette kan være et redaksjonelt tillegg for å ta opp igjen tematikken fra Joh 5, om en dobbel utgang, om ha evig liv og bli reist opp på den siste dag eller komme for dommen.

Preken

Veien bort fører hjem!

Vi legger ut på mange reiser i livet vårt, bort fra hverdagen, bort fra vanskelige livssituasjoner og noen ganger også bort fra oss selv. Nordmenn er av de mest flittige på reise- og feriefrenten. Det sier kanskje mest om at de

fleste har en god økonomi, men er det også et tegn at vi er på jakt etter noe? Vi søker noe annet enn det vi har, opplevelser, det gode liv, lykke? Uansett hvor mye vi reiser, så kan vi ikke reise fra oss selv eller livene våre, og vi bærer med oss erfaringer av både å lykkes og å mislykkes... å mestre og å komme til kort.

Jesus dro også hjemmefra - men dro ikke bort for sin egen del; han dro for å møte alle oss som er på reise, og fortelle om hvor vi hører hjemme, alle oss som kjenner på hjemlengsel både ofte og noe sjeldnere. "Alle dem som Far gir meg, kommer til meg, og den som kommer til meg, vil jeg aldri støte bort."

Jesus gir oss trygghet til å vende hjem - løfter og erfaringer av kjærlighet.

Veien bort fører hjem! Når vi kjenner på avmakt og mangel på kontroll, kjenner vi også på at vi trenger noe som er større enn oss selv, som er mer enn det vi ser. Da kan veien bort føre hjem! Men det viktigste er at veien bort for Jesus, reisen hit til oss, er den veien som fører oss hjem... og gir oss hvile for vår evige hjemlengsel.

Tiden og evigheten!

Tiden kan sammenlignes med en elv som flyter fremover. Evigheten er den loddrette linjen. Loddrett ned i tiden skjærer evigheten. Jesus kom og berørte oss midt i tiden, med evigheten. Nået er skjæringspunktet mellom disse to linjer, og det har ingen utstrekning på tidsaksen. Nået er bare det punktet der de to linjene krysser hverandre. Å leve i nået er å leve i evigheten og i tiden samtidig. I vår loddrette linje jorder vi oss i dypet og strekker oss mot høyden, og i hjerte forenes jord og himmel. Fra hjerte strømmes kjærligheten - og jo mer vi elsker, desto mer likner vi på Gud.

Fristelsen er at vi glemmer evighetslinjen og utvider oss bare horisontalt. Det er det lett å bli utbrent, tom og motløs; der er ingen nåde, frihet eller kreativitet. Vi trenger å la oss berøre av evighetslinjen, av Jesus. Der finnes den dype gledens og hjem for vår lengsel.

Margareta Melin skriver:

I dig våra rötter
vår källa till glädje
alla våra källor
vår frihet.

På samme måte som vi har båret det jordiske menneskets bilde, skal vi også bære den himmelskes bilde. 1 Kor 15,49.

I dig vi lever och andas.
Du andas och lever i oss.

M. Melin

Ingen avstand

Det finnes ingen avstand lenger mellom Skaperen og skaperverket. Alt er gjennomsyret av hans livspust og nærvær. Gud er ikke langt borte fra en eneste en av oss. I ham er det vi lever, rører oss og er til (Apg 17,7 ff). Men det er vanskelig for oss å se Guds nærvær og nærhet, og egentlig rekne med den. Mennesker har en tendens til å plassere Gud langt borte, høyt oppe. Men for Gud finnes ingen avstand. Avstand finnes kun i tid og rom, ikke i Ånden. Jesu liv og forkynnelse befri oss fra våre forestillinger om en avstand mellom Gud og mennesker. Han åpenbarer at Gud er nærværende, den herværende. I ham finnes det ikke noen avstand mellom Gud og mennesker, og Han og Faderen er ett. Guds rike er nær! Jesus forklarer også for sine disipler, før han reiser tilbake til Gud at, i Ånden finnes det ingen avstand, i det kroppslige ja, men ikke i Ånden. Derfor er det bra at Jesus drar, for å komme oss enda nærmere i tiden og i evigheten.

Og den som kommer til meg vil jeg aldri støte bort... og jeg skal reise han opp på den siste dag!

Gudstjenesten

Salmer å plukke fra: Norsk salmebok 119, 877, 879, 862, 821, 816, 808, 782, 750, 714, 710, 650, 599, 596, 490, 479, 335, 336, 223.

Salmer 97: 32, 41, 49, 50, 62, 116, 127.

HILDE BARSNES
Sjømannsprest i New York

Siste søndag i kyrkjåret, Domssundagen

21. november 2010

Preiketekst: Hebr 3,12-14

Jes 51,11-15; Matt 25,1-10

Til alvorssdagen

"Du krev oss alle til rekneskap på dommens dag til frelse og fortaping," bed me i kollektbøna.

Dette året er det domssundag utan domstekst til preiketekst. Likninga om dei ukloke brudejentene som vert stengt ute frå bryllupsfesten, er berre lesestekst. Men det er stadig ein åtvåringstekst med evighetsalvor. Det handlar ikkje om den endelege dom, men om forherding og fråfall her i dette livet. Derimot har GT-teksten frå Jesaja eit anna evighetsperspektiv og handlar om Gud som grip inn, og evig glede.

Å preika frå ei preike

Sidan Hebrearbrevet manglar tradisjonell brevopning og helsing, er det mange forskarar som meiner at dette er ei preike. Ut frå form og innhald er det karakterisert som den fyrste komplette tidlegkristne preika som er bevart. Og brevet kan godt lesast som ei preike over ulike GT-tekstar. Difor gjev det god meining å sjå på heile 3,1-4,13 som ein preikemodul og sjå korleis våre to preikevers går inn som ein del av ein større argumentasjon i ei preike.

Form

Som preike er Hebrearbrevet si form: argumentasjon og applikasjon ut frå GT-tekstar. Det teologiske utgangspunktet er gjeve i 1,1-2a: Før har Gud tala gjennom profetane, men no har han tala gjennom Sonen. Brevet/preika tek utgangspunkt i Guds handlemåtar i GT og forkynner typologisk og aktuelt ut frå det. Det vert bruka meir tid på Israels historie enn på vers som peikar på Kristus. Jesus vert framstilt som større enn dei gamaltestamentlege frelseformidlarane Moses, 3,1-6, og øvstepresten, 4,14-5,10, og Jesu soningsverk vert forklart ut frå GTleg presteneste og offerpraksis.

Funksjon

Hebrearbrevspreika sin funksjon er sjelesorg og styrking av dei kristne ved å visa dei kva dei har fått, jfr. 12,1. Dette har med tilhøyrane

sin situasjon som andre generasjon kristne å gjera. Dei vert samanlikna med Israelsfolket i ørkenen: Dei er i fare for å gå leie og bli trøytt på vegen mot det lova landet fordi dei har møtt motstand, og openberinga av Guds herlegdom som dei ventar på, dryer, jfr. 4,1.

Preikemodulen

Teksten for vår "preikemodul" er Salme 95,7ff som igjen viser til 4 Mos 4,22-29 der Gud forkynner at dei som fall frå i øydemarka ikkje skal koma inn i Guds kvile/det lova landet.

Vår preiketekt er ein applikasjon av denne teksten på predikanten sine samtidige tilhøyrarar. Her er direkte tiltale i v 12 slik som i 3,1 og 4,1-3.

Fråfallsmotivet i v 12 vert introdusert i 2,1 og 3,6 og underbygd med eit sitat frå Salme 95 i v 7-11 før det vert applisert på tilhøyrarane i v 12-14 som ei åtvaring. Dei orda som er bruka om fråfall, er prega av exodushistoria. "Vonde og vantruande i hjarta" viser truleg til 4 Mos 14, 27 der det er tale om "dette vonde folket", og til salmesitatet i vers 8 meir enn til tilhøyrar-situasjonen.

I v 13 og 14 er det sjelesørgjaren som trer fram og gjev to svar på faren for fråfall, fyrst med å peika på den kristne fellesskapet, så med å peika på det dei har fått i Kristus.

I v 15 forlèt predikanten applikasjonen i 2 p. flt. og tek opp salmeteksten si bruk av exodushistoria og fråfallet i ørkenen Dette vert utfalda i 3,16-4,10, og så kjem ein ny applikasjon/oppfordring til kyrkjelyden i 4,1-3a og 4,11.

Tankegangen i preikemodulen er typologi og at Jesus er større enn Moses. Moses førte folket frelst ut av Egypt, men etter frelsesopplevinga kom misnøye og fråfall sjølv om dei var på veg mot det lova landet og Guds kvile. Difor må kyrkjelyden som er frelst av Jesus, passa seg for at ikkje dei òg skal falla frå i den slitsame tida etter frelsesopplevinga, men halda fast på trua og setja mot i kvarandre, 4,1-3a.

Som ein premiss for dette vert det i preikemodulen før, kap 1-2, slått fast at Jesu både er Gud - større enn englane, og sant menneske: "vera brørne sine lik i alle ting", 2,17 og kan "hjelpa dei som vert freista", 2,18. Dette temaet vert tatt opp att i neste preikemodulen i 4,15-16.

Til preika

Hebreatbrevspredikanten er ein sjelesørgjar som kjenner både livet og menneska. Og så kjenner han historia til Guds folk og veit at etter at frelsesopplevinga har lagt seg, kan livet vera tøft, og det er fare for fråfall. Difor vil han åtvara og oppmuntra. Den funksjonen kan vår preike også ha denne dagen.

Pål Repstad skreiv i 1984 "Fra ilden til asken" om korleis fråfallet artar seg. For mange er det heller ei passivisering enn eit opprør, og det skjer gjerne når ein flytter, tek utdanning eller skiftar miljø, eller blir for gamal til å gå i ungdomsklubben. Dette er nok meir ein meir relevant måte å skildra fråfallet i våre dagar enn med bilete frå ørkenvandringa. For nokre er det og ein reaksjon på sosial kontroll, tradisjonar og krav i kristenmiljøet, då ikkje i form av ein kamp, men som ei stille tilbaketrekking.

Korleis kan fellesskapet setja mot i kvarandre så lenge det heiter "i dag"? Har me så nære fellesskap å tilby i vår kyrkjelyd? No i november er det kanskje på tide å spørja etter dei som ein ikkje har sett etter sommarferien. Er juletida ei god tid å invitera dei tilbake til... til kva då?

Forslag til disposisjon

Innleiing: Litt om Hebreatbrevet, mange har lite bibelkunnskap. Gjenforteljing av utferda frå Egypt og fråfallet etterpå. Forklaring av typologi.

I. Faren - Sjelesørgjaren vil åtvara mot faren for å falla frå når livet vert hardt.

Jesus seier det same i likninga om dei fire typar jord. Luk 8,13 - dei som fell frå når dei vert sett på prøve. Kva er den største faren hjå oss - passivisering eller overaktivisering?

II. Løysinga - Det er interessant at predikanten i Hebreatbrevet viser til det kristne fellesskapet og dermed og til det ansvaret kristne søsken har for kvarandre. Her viser han seg som sjelesørgjar som ikkje berre viser til religiøse sanningar, men til praksis. Lat oss ikkje halda oss borte, 10,24-25, og ver gjestmilde, ver nøgde med det de har, 13,1-7. Kva råd vil me gje i dag?

III. Grunnlaget - Del i Kristus. Det me treng har me alt fått. Hald fast på det.

Her kan ein forkynna ein Luthersk fromhetspraksis: Lev i dåpspakta di og hald fast på det du fekk i dåpen! Gå tilbake og gjenoppdag det

du har fått! Følelsane rundt gåva kan forandra seg, men gåva er den same i dag, jfr.13,8.

Til gudstenesta

Ein av dei få haustsalmane i salmeboka høver i november: 768 - Dypt heller året i sin gang

Som høgmessepsalme 254 - Tiden svinner, (med bryllaupsmotiv jfr. Matt 25)

Før preika som gjev opptakten til teksten: 931 - I dag om de får høyra hans røyst

Salmar som har det typologiske aspektet: 314 - Løftene kan ikkje svikte. S97 22 - Farao

nådde oss like ved stranden, passar før natt-
verd.

Salmar som handlar om trua sin strid og hjelp: 408 - Jesus åpne du mitt øre, 430 - Kristus konge, du regjerer, 453 - Kor stort min Gud at eg ditt barn får vera, 542 - Guds menighet er jordens største under.

TORE SKJÆVELAND
Seksjonsleiar for kyrkjefag
Bjergvin bispedøme

FRA BISPEDØMMERÅDENE OG KIRKEDEPARTEMENTET

SØKERE

Nord-Hålogaland bispedømme

Følgende har søkt embetet som prost i Hammerfest prosti i Nord-Hålogaland bispedømme. Det er 3 søkere til embetet.

Birkeland, Jon Atle, Kapellan I / sokneprest i Hammerfest menighet, Hammerfest, f. 1972

Jåvold, Laila, Sokneprest i Måsøy sokn, Havøysund, f. 1959

Marthinsen, Arve Marton, Sokneprest i Gamvik sokn, Mehamn, f. 1957

TILSETTINGER

Borg bispedømme

Borg bispedømmeråd har i møte 01.09. 2010 foretatt følgende tilsetninger:

Fredrik Larsen-Mehren som sokneprest i Østre Romerike prosti med tjenestested Auli sokn.

Ørnulf Elseth som personalsjef ved Borg bispedømmekontor.

Vi har mottatt bekreftelse på at de tar imot stillingene.

LEDIGE STILLINGER

Tonsberg bispedømme

Ledig stilling som koordinerende sokneprest for Nøtterøy, Teie og Torød sokn i Tønsberg Domprosti.

Tønsberg domprosti midt i Vestfold består av kommunene Tjøme, Nøtterøy, Tønsberg og Stokke med til sammen ca 75.000 innbyggere. Her finner vi både bysentrum med fylkesadministrasjon og landsbygd med bondetradisjoner, med kort vei til vakker skjærgård, flott turterreng og et mangfoldig kulturliv. Folkekirken står fortsatt sterkt i folks bevissthet, og oppslutningen om de kirkelige handlinger er høy. Prostiet som består av 12 sokn og 20 prester, ønsker å synliggjøre visjonen: "Sammen vil vi gjøre Kristus kjent, trodd, tilbedt og etterfulgt!" Vi arbeider for en bevisst personalpolitikk med godt kollegialt og faglig fellesskap. Vi ønsker bevisste og entusiastiske prester som tenker stort om lokalmenigheten, og som ser verdien av godt samarbeid med ansatte, råd og frivillige.

Nøtterøy kommune, mellom Tønsberg og Tjøme, er tett befolket med over 20.000 innbyggere fordelt på ca. 60 km². Gammel bondekultur kombinert med innflytting og nybygging utgjør en spennende og variert helhet. Kommunen har 3 sokn og 4 kirker. De 3 soknene utgjør et eget tjenesteområde med til sammen 4 sokneprester, hvorav én er koordinerende sokneprest. Forholdet mellom kirke og kommune har gode og lange tradisjoner. Se kommunens hjemmeside: notteroy.kommune.no

Nøtterøy har en kirkestab på ca. 35 bestående av bl.a. kirkeverge, 4 kantorer, diakon og diakoniarbeider, menighetspedagog, undervisningsleder, barne- og familiarbeider foruten andre ansatte i kirkene, på kirkegård, i barnehagene og i administrative stillinger. Menighetsrådene har ett fellesråd og felles administrasjon. De fleste ansatte tjenestegjør i alle 3 sokn. Prestene har ansvar for gudstjenester og kirkelige handlinger i hele tjenesteområdet etter turnus.

Årsstatistikken for 2009: 140 dåp, 178 konfirmanter, 40 vielser og 203 begravelser/bisettelser. Fremmøte ved menighetenes hovedgudstjenester: Nøtterøy kirke: 149, Veierland kirke: 43, Torød kirke: 93 og Teie kirke:

144. Antall nattverdgjester er stigende.

Et særpreg ved Nøtterøys kirkeliv er Kor-skolen som i år feiret 20 år. Den består av 200 medlemmer fordelt på 7 kor. I gudstjenestene har det i flere år vært forsøk med nye liturgier som bl.a. Familiemessen, og Nøtterøy menighet har deltatt i utprøvingen av den nye høy-messeliturgien. Det er et nært forhold mellom kirken og det øvrige kulturliv i kommunen, med et veldrevet kulturhus som en viktig arena. I kirkene arrangeres også en rekke konserter gjennom året, foruten i Nøtterøy kapell som nylig er restaurert.

Nøtterøy har også vært prosjektmenighet for trosopplæring med 0-18 som hovedsatsingsfelt. Nå er prosjektet over i ordinær drift av Kirkeskolen noe som krever nært samarbeid mellom stab og frivillige. Flere utvalg er knyttet til menighetsrådenes virksomhet. Utvalg for diakoni, kirkemusikk, undervisning og misjon er fellesutvalg for alle tre sokn. Nøtterøy har 4 kirker:

Teie kirke (arbeidskirke fra 1977 med ca 1000 arr. pr år). Kirken rommer ungdomslokaler, rom for diakonale tilbud, kontorer for noen av de ansatte, aktivitetsrom og en to-avdelings barnehage. Kirkerommet har plass til 600. Normalt gudstjeneste hver søndag.

Nøtterøy kirke (ca. 3 km sør for Teie kirke) med stor kirkegård. I år feires 825-årsjubileum for kirken som har om lag 550 sitteplasser. Gudstjeneste hver søndag og helligdag. Hoveddelen av vielsene og de fleste begravelser og bisettelser skjer her (noen også fra Nøtterøy kapell fra 1914 ved siden av kirken).

Torød kirke, på Nøtterøys sydøstre del, er fra 1915 med 250 sitteplasser. Gudstjeneste annenhver søndag. Tilstøtende kirkestue med møtelokaler som bl.a. rommer Tripp Trapp Åpen Barnehage. (Kommunens eneste i sitt slag), diakonale tilbud og barne- og ungdomsarbeidet "Adventura".

Veierland kirke på egen øy sørvest for Nøtterøy, (lagt til Nøtterøy sokn i 1964). Kirken fra 1905, har 150 sitteplasser. Gudstjeneste én gang pr. mnd. Egen kirkegård.

Borgheim menighetssenter (BMS) ligger i kommunesenteret nær ungdomsskole og videregående skole. Her er velutstyrte kontorer for resten av staben, kirkevergeseksjonen, kantorer og prester. Felles kirkebokføring ved

egen sekretær. En aktiv møtevirksomhet skjer på BMS.

På grunn av tjenesteområdets størrelse og strukturelle forhold har en valgt en modell der tre av sokneprestene har sete i menighetsråd, mens Koordinerende sokneprest (K.spr) er medlem av kirkelig fellesråd og lederforum. Lederforum fungerer som samordningsorgan for de tre sokn og består foruten K.spr. av de tre MR-ledere, fellesrådsleder og kirkeverge. K.spr. har et helhetlig samordningsansvar innen tjenesteområdet relatert til gudstjenester og kirkelige handlinger, gudstjenesteplanlegging/-turnus og oppfølging av disse. K.spr. leder ukentlige stabsmøter og i samarbeid med kirkeverge flere av samarbeidsmøtene med øvrige ansatte innen sine seksjoner. Videre har K.spr. og kirkeverge løpende samarbeid og felles medarbeidersamtaler med de vigslede stillinger. Prosten har medarbeidersamtaler med alle prestene. K.spr. har også en viktig rolle i samarbeidet med kommuneledelsen - og har til nå vært medlem av kommunens psykososiale kriseteam. Ved siden av de koordinerende ledelsesoppgaver inngår K.spr. i turnus med de øvrige prester i gudstjenester og kirkelige handlinger, institusjonsandakter og dåpsundervisning. K.spr. deltar i konfirmantplanlegging, men ikke i undervisning. I kommunen er det 8 barneskoler, 2 ungdomsskoler og videregående skole. K.spr. deltar normalt ikke ved skolegudstjenester.

Nøtterøy har en mangfoldig og kreativ stab av ansatte, dyktige rådsmedlemmer og entusiastiske ulønnede/frivillige medarbeidere. Vi søker etter en Koordinerende sokneprest med erfaring og gode samarbeidsevner, med egenskaper til å inspirere og veilede, samt å være fleksibel i møte med ansatte, råd og frivillige. De nære samarbeidsrelasjoner krever en kontinuerlig oppdatering på det som skjer i de 3 sokn. Dette innebærer både en helhetlig planlegging og oversikt, foruten ivaretagelse både av soknenes individualitet og samhörighet til fellesskapet. Menighetene har samlet sett en stor, kreativ og dyktig kirkestab, der det skjer mye nytenkning og utprøving. Derfor er et vel-fungerende samarbeid/samhandling mellom stab og råd, lønnede og ulønnede medarbeidere helt nødvendig. Et stort antall ulønnede medarbeidere er knyttet til de ulike virksomheter

som gudstjenester/korskole/barne- og familiearbeid/diakoni/trosopplæring. Evner til administrasjon og fleksibel ledelse, samt vilje til å opptre samlende vil derfor bli lagt stor vekt på.

Stillingen lønnes i lønns spenn 1547 sokneprest, ltr. 63-78 i Statens lønnsregulativ. Pensjonsinnskudd. Endelig fastsettelse ved egen prosedyre etter tilsetting. Øvrige godtgjøringer, rettigheter og forpliktelser som til enhver tid gjelder for presteskapet.

Nærmere bestemmelser om tjenesteoppgaver kan bli fastsatt av bispedømmerådet etter gjeldende prosedyre. Tilsetting skjer på de vilkår som til enhver tid gjelder, og den som tilsettes, må rette seg etter a) endringer i lover, tariffavtaler, reglement m.v. herunder spørsmål vedrørende tjenestebolig og boligfradrag samt b) avgjørelser som kan influere på tjenestens gjøremål og tjenestedistrikt.

Tunsberg bispedømme gir sine medarbeidere tilbud om arbeidsveiledning (ABV), og det forventes at den som tilsettes, er motivert for å gå i veiledning. Samlivsform kan bli vekt-lagt.

Det er boplikt til stillingen. For bruk av bolig svarer husleie etter fradragsregulativets bestemmelser. Boligen er en enebolig fra 1967, beliggende i et villastrøk ca. 1 km. fra Nøtterøy kirke. Grunnflate: 171 m² og boligflate: 225 m². I 1. etg. er det gang, stue med peis, spisestue, kjøkken, 4 soverom/kontorer, bad og WC. I underetasje kjellerstue med peis, vaskerom m/dusj, WC og diverse kjellerrom. Dobbel garasje og carport. Tomt på 1.360 m².

Nærmere opplysninger hos domprost David Gjerp, 95 23 80 06 el. fung.stiftsdir. Rolf Simeon Andersen 41 56 65 44.

Søkere må opplyse om de behersker begge målformer. Målformen i prostiet er bokmål. Søknad via Tunsberg bispedømme hjemmeside: www.kirken.no/tunsberg eller www.nav.no. Søknadsfrist 7. oktober 2010.

Agder og Telemark bispedømme

Kapellan i 50 % stilling i Gimsøy og Nenset sokn i Skien prosti i Agder og Telemark bispedømme.

Kapellan i 50 % stillingstørrelse i Gimsøy og Nenset sokn er ledig.

Gimsøy og Nenset sokn består av to tidligere prestegjeld: Nenset og Gimsøy.

Soknet ligger i Skien kommune, på vestsiden av Skienselva. Det er to kirker i soknet:

Nenset kirke fikk i 1997 2. byggetrinn og er i dag en tjenlig og fin arbeidskirke.

Gimsøy kirke er et tradisjonelt kirkebygg fra 1922. Avstanden mellom kirkene er ca. 4 km. Soknet grenser mot Porsgrunn, Solum og Skien sokn. Det bor ca. 12 000 mennesker i soknet og ca. 9500 er kirkemedlemmer.

Soknet betjenes av sokneprest, to kapellaner og kateket i 100 % stillinger. Organiststillingen i Nenset er 100 %, mens stillingen i Gimsøy er 70 %. To kirketjenere i 100 % og sekretær i 50 % stilling. Prestene inngår i en tjenesteordning under Skien der soknet samarbeider med prestene i Solum og Gulset. Prosten organiserer tjenesteuker og fordeler kasualia.

Staben fungerer som team med nært samarbeid. Kateketen har hovedansvar for konfirmantene. Prostiet har fått trosopplæringsmidler i år, og menigheten skal arbeide ut en trosopplæringsplan.

Det er 3 barneskoler, 2 ungdomsskoler og 2 videregående skoler i soknet. Tre eldresentre ligger i soknet. Oppgaver med institusjoner, skoler og barnehager fordeles mellom prestene og kateketen etter nærmere avtale. Kateketen har hovedansvar for skolekontakten. Det holdes regelmessige skole- og barnehagegudstjenester.

Gimsøy og Nenset sokn har et aktivt og omfattende barne- og ungdomsarbeid. Barnearbeidet står sterkt og har en god utvikling i Klyve-området. Ungdomsarbeidet utenom konfirmantarbeid er lokalisert til Nenset kirke.

Med hensyn til barnearbeid på Gimsøy ligger det muligheter for videreutvikling bl.a. ut fra Gimsøy Apen Barnehage som menigheten eier og driver.

For tiden er konfirmantarbeid den eneste virksomhet menigheten driver for ungdom på Gimsøy. Vi arbeider med gudstjenesten i håp om å kommunisere bedre med alle aldersgrupper

Det er ønskelig at den nye kapellanen skal lede an i arbeidet blant barn, ungdom og familier. Konfirmantundervisning og gudstjenester i Gimsøy vil være sentrale oppgaver.

Kontakten med befolkningen er god og deltagelse i konfirmantundervisningen er for tiden stigende.

Det er regelmessig virksomhet på Tollnes og Skogplassene bedehus, og det finnes noen husgrupper, bibelgrupper og foreninger for indre- og ytre misjon i soknet.

Det brukes bokmål i kirke og skole, men søkerne må bekrefte at de behersker begge målformer.

Kvinner oppfordres til å søke.

Den som blir ansatt, må rette seg etter:

- Endringer i tjenesteordning for menighetsprester og regler om lønnsforhold for geistlige tjenestemenn.

- Alle avgjørelser som måtte bli tatt i forhold til tjeneste og tjenestested.

Det blir stilt særlig krav til samlivsform i tråd med Arbeidsmiljøloven § 13.3.3

Stillingen lønnes i lønnsramme 26, alternativt i lønnstrinn 50-58. Lønns plasseringen er avhengig av kvalifikasjoner, ansiennitet m.m.

Pensjonsinnskudd. Til lønnen kommer regulativmessige godtgjøringer og skyssgodtgjøring etter statens regulativ.

Det følger ikke prestebolig med stillingen. Spørsmål om stillingen rettes til sokneprest Svein Håland, tlf. 91 61 06 81 eller prost Morten Fleischer, tlf. 35 58 90 75

Søknadsfrist 15.10.2010

Vi foretrekker elektroniske søknader med CV, vitnemål og referanser levert via vårt elektroniske søkersystem. Det vises til Agder og Telemark bispedømmes hjemmesider www.kirken.no/agder.

For informasjon om søknadsprosedyre kontakt konsulent Grethe Ruud Hansen tlf. 38 10 51 47.

Returadresse:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad, kapellan Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og domprost Jan Otto Myrseth.

REDAKSJON

Luthersk Kirketidende, v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Red. sekr.: Eyolf Berg.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk og kan sendes til ovenstående e-postadresse.

ABONNEMENT, ADRESSEENDRING O.L.:

Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år.
Abonnementet inkluderer Halvårsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år).
Kontonummer: 3000.14.73669

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 7 annonsemoduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 750,- +mva
 2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 1000,- +mva
 3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 2000,- +mva
 4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 2000,- +mva
 5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 2500,- +mva
 6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 3000,- +mva
 7. *Dobbelside* (Høyde 177 mm, bredde 2x127 mm) kr. 5000,- +mva
- Overstående priser gjelder s/hv-annonser. Tillegg for farger: kr. 1500,- +mva

ISSN 0332-5431

